

Érvelési hibák tudományos és nem-tudományos nyelvészeti írásokban

Varga Anna

Előadásomban manipulációra alkalmas nyelvi eszközöket – azon belül is érvelési hibákat – vizsgálok tudományos és egy áltudományosnak tartott nyelvészeti (nyelvrokonságunkkal foglalkozó) írásokban pragmatikai keretben.

Kutatásom előzményének tekinthető dolgozatomban Badiny Jós Ferenc 1973-ban megjelent rövid írásait vizsgáltam. A manipulációs nyelvi eszköznek minősülő érvelési hibákat gyűjtöttem ki a 26 cikket tartalmazó korpuszból, mely hibákat típus szerint csoportosítottam. Hipotézisem szerint az áltudományos munkák népszerűségéhez nagyban hozzájárul tartalmuk mellett a különféle manipulációs stratégiák használata is (pl. érvelési hibák).

Előadásomban ezt a kutatást egészítem ki két hosszabb írással. Az egyik egy kortárs szerző Borbola János *Az uráli tilalomfák* (2006) című írása, amelyben egyfelől bírálja a finnugor elméletet, másfelől a magyar-egyiptomi rokonságot igyekszik bizonyítani. A másik pedig Komoróczy Géza 1976-ban – tehát kb. a Badiny szövegekkel egy időben – megjelent, a sumer-magyar nyelvrokonítás kritikája. Ezen szövegek vizsgálatától azt várom, hogy jobban árnyalja a Badiny szövegek elemzése során kapott képet.

A kutatás alapjául Árvay Anett reklámszövegeket vizsgáló tanulmányát vettem alapul. Így a kutatás lefolytatása alatt is az ő nyomán jártam el (Árvay 2003). Az érvelési hibákat Eemeren és Grootendorst pragmadialektikus hibalistája alapján gyűjtöttem ki a szövegekből (Eemeren és Grootendorst 1995) és rendszereztem táblázatban majd elemeztem aszerint is, hogy Grice maximái mely pontokon sérülnek a vizsgált korpuszban (Grice 1997).

A kutatás eredményei közé tartozik, hogy nagy különbség mutatkozik az áltudományos, illetve tudományos cikk érvelései között. Míg az áltudományos cikkben számos érvelési hiba található, és a szerző nagyban épít az olvasó érzelmeire, Komoróczy cikkében csak elvétve találhatóak az érvelési hibák. Ezen kívül megfigyelhető az a tendencia is, hogy az áltudományos cikkekre nagyban jellemző a grice-i maximák megsértése, míg a tudományos cikkekre ez sokkal kevésbé jellemző. Így megállapítható, hogy az áltudományos cikk szerzője sok esetben él a manipuláció eszközével, míg a tudományos cikk szerzőjénél ez nem tekinthető jellemzőnek.

Hivatkozások:

Árvay Anett 2003: A manipuláció és a meggyőzés pragmatikája a magyar reklámszövegekben. *ÁNyT* 20: 11-35.

Borbola János 2006: *Az uráli tilalomfák*. *Ősi Gyökér* 34: 2–18.

Grice, H. Paul 1997: A társalgás logikája In: Pléh Csaba – Síklaki István – Trestyéni Tamás (szerk.), *Nyelv, kommunikáció, cselekvés*. Budapest, Osiris 213-227.

Komoróczy Géza 1976: A sumer–magyar nyelvrokonítás. *NyK* 78: 3–38.

Eemeren, Frans Hendrik van – Grootendorst, Rob 1995: *The pragma-dialectical approach to fallacies in Fallacies: Classical and contemporary readings*. Penn State University Press